מפניני הפרשה - מאמר

כמטר או כטל

בפתיחת דבריו בפרשה, אומר משה רבנו ע"ה - "יערף כמטר לקחי, תיזל כטל אמרתי" (פרק לב' – ב') חכמי ישראל לאורך הדורות עסקו במשמעותו של פסוק זה והמסר העולה ממנו.

רש"י מפרש: "יערף כמטר לקחי - זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם תורה נתתי לישראל שהיא חיים לעולם כמטר זה שהוא חיים לעולם, כאשר יערפו השמים טל ומטר".

הפרשן הספרדי רבי יצחק אברבנאל, מקשה על פסוק זה – הרי דרך ירידת המטר והטל שונה לגמרי זה מזה. המטר יורד בכמות גדולה ולעומת זאת הטל יורד בכמות קטנה?

משיב ה "אברבנאל" כי משה רבנו רצה ללמדם בזה דרכי לימוד והוראה נכונים - דבריו יהיו מעטי הכמות, אך רבי האיכות. כלומר משה רבנו אומר לישראל: "יערף כמטר לקחי" – הלקח שתלמדו ממני יהיה בעל ערך רב כמו המטר היורד בשפע, אבל "תיזל כטל אמרתי" – דברי אליכם יהיו מעטים בכמותם כמו טל. וכבר לימדונו חז"ל במסכת פסחים ג: "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה".

הצדיק רבי אלימלך מליזנסק בעל ה "נועם אלימלך" מתעלם מהשוני בדרך ירידם של המטר והטל, ומתייחם למכנה המשותף שלהם ואומר: משה רצה בפסוק זה לומר, שכשם שהמטר והטל היורדים על הארץ לא עושים זאת לטובת עצמם, אלא למען העולם, כך גם יאמרו דברי, לא לשם תועלת אישית והנאה עצמית, אלא רק לשם שמים ולתועלת וטובת עם ישראל.

בפירושו של בעל ה "נועם אלימלך" יש מסר חשוב למנהיגי ורבני הדורות, לומר את דבריהם לציבור בדרך נטולת נגיעות והנאות אישיות, ואז גם אם הדברים יהיו קשים, הם יכנסו ויתקבלו בלב השומעים וישיגו את מטרתם.

גם רבי חזקיה בן מנוח בעל ה "חזקוני" מתעלם מהשוני בדרך ירידם של המטר והטל, ומתייחם למכנה המשותף שלהם ומבאר שפתיחה זו של דברי משה רבנו ע"ה היא כעין תפילה: יהי רצון שדברי אליכם לא ישובו ריקם, אלא יניבו פירות טובים וראויים בליבות השומעים אותם, כשם שהמטר והטל מרווים את האדמה הצחיחה ומצמיחים מתוכה פרי – היולים להנאת כל ברואי העולם.

גם רבי שלום משאש זצ"ל מתעלם מהשוני בדרך ירידם של המטר והטל, ומתייחם למכנה המשותף שלהם ואומר: בפסוק זה יש מסר להורים, למחנכים ולמנהיגי הציבור.

פעמים שהם נדרשים להטיף מוסר ולימוד לקח לילדיהם, תלמידיהם או הקהל בראשו הם עומדים, ואינם רואים תועלת מיידית מדבריהם.

כדי שלא יתייאשו מביא להם משה דוגמא וראיה מהטל ומטר הנוזלים על הארץ, שאומנם אין נראית תועלתם תיכף ומיד, אלא אחרי זה מצמיחים עשב ופירות טובים, כן הוא בדברי המוסר והלקח, שבסוף יגיעו לעשות פירות, אף במאוחר מכלי אל כלי מאדם לחבירו, על כל פנים יגיע, והטעם "כי שם ה' אקרא", כלומר אם הדברים נאמרים לשם שמים, לתת גודל ותהילה לאלוקינו, ולא לשום פניה, ובוודאי שיהיו נשמעים כמו שאמרו רז"ל, כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים.

בין אדם לחבירו

דבר שנכלל בגדר לשון הרע, אסור לספרו לכל אדם – לא לחבריו, וגם לא לבני משפחתו, כולל אשתו. ויש להדגיש שסיפור לשון הרע לבן או בת הזוג אינו נופל בחומרתו מסיפור הדברים למישהו אחר.

כל המספר דברים לאחרים, אין לו שליטה על הנאמר ואינו יכול לדעת באילו נסיבות יסופרו שוב הדברים. מה שאדם אומר על חברו עלול להגיע לאוזני החבר ואף יתכן שיסופר בפניו. לפיכך אסור לספר כל דבר על הזולת שעלול לביישו או לצערו אם יסופר בפניו, אף אם אין בדברים הללו כל גנאי.

שואל ומשיב

שאלה: האם מצוות ישיבה בסוכה כוללת גם מצוות שינה בסוכה? אם כן, האם המצווה חלה גם על שנית עראי או נמנום?

תשובה: מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן תרלט' סעיף ב' שחובה לישון בסוכה, בין שינת קבע ובין שינת ארעי. ואמנם לגבי אכילה, אכילת ארעי מותרת מחוץ לסוכה, מפני שגם בשאר ימות השנה אוכלים לעיתים אכילת ארעי מחוץ לבית, אולם לגבי שינה הדין חמור יותר, משום שגם לשינת ארעי יש חשיבות, שלעיתים גם שינה מועטת מועילה להפיג עייפות, ואין רגילים לישון ארעי מחוץ לבית, לפיכך גם שינת ארעי חייבת בסוכה.

אמנם יש אנשים שיש להם נטיה להתנמנם בלי משים בנסיעות בהרצאות וכדומה, והתנמנמות זו, אינה ברצונם, ולכן אינה נחשבת כשינת ארעי ואין בה איסור. וההבדל ביניהם ברור, בשינת ארעי אדם מניח את ראשו על השולחן או על המשענת כדי לישון מעט, ואנשים רבים מקפידים שלא לישון כך מחוץ לביתם, אולם המתנמנם בנסיעה וכדומה, רוצה להישאר ער, ובעל כרחו הוא מתנמנם ומתעורר לסירוגין.

כלל חשוב בהלכות מצוות ישיבה בסוכה הוא שאדם המצטער פטור מהסוכה, משום שמצוות הסוכה היא, שידור אדם בסוכתו כדרך שהוא דר בביתו כל השנה. וכמו שאין אדם דר במקום שבו הוא מצטער, כך גם בסוכות, בשעה שאדם מצטער מישיבתו בסוכה, אינו חייב לשבת בה.

אמנם הסוכה היא דירת ארעי, ומטבעה אינה נוחה כמו בית, ואי הנוחות הזו אינה פוטרת מהסוכה, שהרי זהו בסיס הציווי, אבל כאשר נוסף גורם אחר לכך שהשהייה בסוכה תהיה כרוכה בצער, פטורים מהסוכה. המקרים השכיחים של מצטער הם - כאשר יורדים גשמים, או לחילופין חם מאוד.

יש להדגיש שהצער שפוטר מסוכה צריך להיות משמעותי, כלומר צער כזה שגורם לאדם להעדיף לעזוב את ביתו הקבוע ולעבור לדירה אחרת.

במציאות רבים לא מקיימים את המצווה לישון בסוכה, ונראה שזאת משני סיבות – האחת: רבים לא מודעים למצווה זו. השניה: מדין מצטער, מפני שיש אנשים שקשה להם לישון בסוכה, בגלל הקור, מחשש ממזיקים וכדומה.

מפניני הפרשה - רעיון

קחו עימכם דברים

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב' א'). הרגשת האדם בשעה שהוא נמצא בבית הכנסת ועומד בתפילה לאביו שבשמים, שונה היא לגמרי מהרגשתו בשעה שהוא נמצא ברחוב ובא בקשר עם בני אדם.

שפל ועניו הוא מרגיש את עצמו כשליבו ועיניו נשואות לשמים, הוא רואה את אפסותו ופחיתות ערכו ובתודעתו – "**אדם יסודו מעפר וסופו לעפר**". אבל הוא יכול להשתנות לאיש אחר לגמרי, מיד כשיוצא הוא מבית הכנסת, ומתחיל לעסוק בענייני הארץ והחומר. אולם מובן מאליו שלא זו היא המטרה והתכלית של התפילה וכל שכן של התשובה. "**שוכה ישראל עד ה' אלוקיך**" (הושע יד' ב') אבל לא רק כשאתה עומד בבית הכנסת ופונה אל ה', אלא "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". ה' יתברך מצפה מאיתנו שניקח את ההתעלות אליה הגענו בבית הכנסת, לרחוב ולכל מקום בו אנו נמצאים.

כבר פירשו את הפסוק: "**היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלוקיך**" (תהלים מב' ד') – אפילו כשבשעת התפילה שחרית וערבית אני מרגיש ש"ה' אלוקינו ה' אחד", אבל מה אשיב כשיאמרו לי: "איה אלוקיך כל היום"? איפה הייתה "כל היום", מחוץ לכתלי בית הכנסת? ועל כך "**היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה**". "האזינו השמים" – אמר משה רבנו לעם ישראל.

מכיוון ש"**אתפשטותא דמשה בכל דרא**" ובכל אחד מעם ישראל יש ניצוץ של משה רבנו, כמו שכתוב בספרי חכמי האמת (בתיקוני זוהר עמוד קיב'), לכן כל אחד מישראל צריך לומר לעצמו: "האזינו השמים" – אבל יחד עם זה צריך שיאמר: "ותשמע הארץ אמרי פי", שהדיבור לשמים ישפיע גם על הארץ, כשהוא מתעסק בעניינים ארציים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

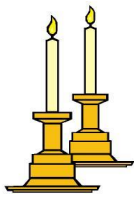
שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה | רס"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד
סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד | ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה
יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה | נוריאל בן גוהר נאמן ז"ל
ר' יהודה בר עליה בן טולילה ז"ל | ר' דוד בן חביבה תורג'מן ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד | יוסף בן וולבל לרר ז"ל
ביבימה בת ג'ולי נאמן ז"ל | אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה
אהובה בן אהרן ויונה כהן ז"ל | רחל בת שולמית למשפחת שחר ע"ה
חנה בת הרב יואל וסימא ראזע ליפשיץ ז"ל

בס"ד יא לחודש תשרי ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גיליון מס' 02
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 18:13
יציאת השבת: 19:21
זמן רבנו תם: 19:48

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת האזינו
מפטירים

"ויבר דוד לה' את דברי"
(שמואל ב' כב – א')

מהלכות חול המועד על פי שו"ע סימן תקל' ופוסקים אחרונים

הקדמה

ימי חול המועד נקראו בתורה "מקראי קודש": **דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי** (ויקרא פרק כג). ימי חול המועד מיוחדים א. מבחינת מלאכות האסורות בו. ב. מבחינת כבודם במאכלים מיוחדים ובגדים נאים.

המלאכות האסורות

המלאכות האסורות בחול המועד, יש פוסקים ראשונים שסוברים שאיסורם הוא מדברי סופרים מפני שבתורה נקראו 'מקראי קודש' והם זמן חגיגה בבית המקדש לכן אסרום חכמים בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיו כשאר ימות החול שאין בהן קדושה כלל. אולם לא החמירו בהם כמו יום טוב ממש והקילו בחמשה דברים. ויש פוסקים ראשונים הסוברים שאיסורם מהתורה. ההקלה בחמישה דברים היא רשות שניתנה לחכמים מהתורה במלאכת חול המועד להתיר לפי צורך העניין. מלאכות המותרות בחול המעד הם חמשה.

- מלאכת דבר האבד אם לא יעשנו עתה.
- מלאכה שהיא צרכי המועד לצורך אוכל נפש מותר אפילו מעשה אומן, אבל שאר צורכי מועד דווקא מעשה הדיוט.
- מלאכה בשביל פועל שאין לו מה לאכול.
- מלאכות שהם בגדר צרכי רבים.
- מלאכות שהן בגדר "מעשה הדיוט" אפילו ליחיד.

מאוד יש ליזהר שלא להקל יותר ממה שהתירו חכמים, מפני שאמרו חז"ל המבזה את המועדות - דהיינו שעושה בהן מלאכה- כאילו עובד עכו"ם.

כיבודם במאכלים מיוחדים ובגדים נאים

כמו כן, על מנת להקנות לימי חול המועד צביון מיוחד של קדושה, יש לכבדם במאכל ובמשתה, בכסות נקיה, לא לנהוג בהן מנהג חול וכן אפילו שאין חייבים בזה יש שנהגו לאכול פת דווקא.

מקום שנהגו להקל אפילו בדבר שאינו אבד ובא חכם ואסר להם וכדי לגדור גר אסר אפילו דבר האבד אין לחכם אחר להתיר להם.

הובא בירושלמי אמר רבי אבא בר ממל אלו היה מי שימנה עמי התרתי שיהיו עושין מלאכה בחול המועד [והיינו מקח וממכר וכדומה דבר שאינו מלאכה גמורה] כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלים ושותים ויגעין בתורה, ועכשיו אוכלים ושותים ופוחזים. וכתב הכל בו נראה מזה שאיסור גדול בשחוק יותר ממלאכה שכוונת השי"ת בנתינת המועד הייתה כדי להדבק ביראתו ואהבתו ולעסוק בתורתו התמימה.

כיבום

א. אין מכבסים במועד, אפילו לצורך המועד. הסיבה לכך היא כדי שיכבם מערב יו"ט לצורך יו"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול.

ב. יש דברים שמותר לכבסם כגון מטפחות הידיים, מפני שדרכם להתלכלך תיכף ואם כן אפילו אם היה מכבסן מערב יו"ט היו חוזרים ומתלכלכים, בגדי קטנים שמתלכלכים הרבה, ומי שאין לו אלא חלוק אחד.

ג. הדברים המותרים בכיבום מותר לכבסם כדרכם ובפרהסיא, אך אין לכבסם אלא רק הצריך להן. (מרן בשו"ע רמ"א ומשנה ברורה)

כתיבה

ד. אסור לכתוב בחול המועד ואפילו להגיה אות אחת בספר, אסור. ולצורכי רבים יש אוסרים אם אינו לצורך המועד ויש מתירים ונהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אומן. (מרן בשו"ע והרמ"א)

ה. מותר לאדם לכתוב חשבונותיו ולחשוב הוצאותיו. וכן כתבים שכותבים כשמלויים על משכונות. (מרן בשו"ע והרמ"א)

ו. כל הדברים שמותר לכתוב, מותר אפילו בלא שינוי מותר, וכל מה שאסור לכתוב, אפילו על ידי שינוי אסור. (מרן בשו"ע)

ז. מי ששלחו לשאול ממנו שאלה מותר לכתבה, מפני שנחשב דבר האבד. וכן אם עלה בדעתו או שמע דבר חידוש, מותר לכתבו כדי שלא ישכח, וכן אם ראה ספר מחודש, מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד. (עפ"י מרן בשו"ע)

כללי

ח. כל מלאכות שהם לצורך המועד, כשעושים אותם האומנים עושים בצינעא. אף שהם לצורך המועד. במה דברים אמורים, במין מלאכה שאינו מוכה לרואה שהיא לצורך המועד, אבל אם ניכר שהיא לצורך המועד מותר אפילו בפרהסיא. (שו"ע ומשנה ברורה)

ט. דבר האבד, כלומר מלאכה שאם לא יעשהו עכשיו יבא לידי הפסד, מותר לעשותו בחול המועד בלא שינוי. לכן מותר לאדם להשקות גינה הזקוקה להשקיה, מפני שאם לא ישקה יבא להפסד. אבל להשקותה על מנת להשביחה יותר, אסור. (מרן בשו"ע ומשנה ברורה)

י. צרכי רבים מותר לעשותה בחול המועד, כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם מכשולים, לתקן המקוואות וכדומה.

יא. צורכי רבים מותרים, אפילו אם כיוונו את מלאכתם להיות במועד וגם בפרהסיא ובטורח גדול והטעם שהתירו אף בכיוון מלאכתו היא שכל צרכי רבים אינם נגמרים אלא בשעה שהם בטלים כולם ומתחברים יחד ואם לא יעשו עכשיו יתבטל הדבר.

יב. ודווקא צרכי רבים כאלו, שהם צריכים לגוף האדם, אבל שאר צרכי רבים כגון בנין בית כנסת אסור לעשות במועד, והוא הדין לשאר צרכי מצווה. (מרן בשו"ע ורמ"א ומשנה ברורה)

פינת העורך

"לו חכמו ישכילו זאת, יבינו לאחריתם" (פרק לב' – כט') מבאר רבי יעקב סופר בעל כף החיים בספרו 'ישמח ישראל': "לו חכמו" והבינו שעליהם לעשות תשובה" - עדיין דרכם חסומה, מדוע? מפני שאינם יודעים את דיני התורה ומצוותיה, אם כך איך ידעו על מה לשוב ומה לקיים מכאן ואילך.

על כן, על כל אדם החפץ בעשיית תשובה אמיתית עליו לפעול תחילה: "ישכילו זאת", ואין "זאת" אלא תורה, שנאמר "**וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל**", ועל ידי כך ידעו מה אחריתם – מה עליהם לעשות הלאה! על כן חשוב שכל איש ואשה בימי המעבר בין יום הכפורים לחג סוכות ויום שמחת תורה, יקבל על עצמו להשתתף/להוסיף בעוד שיעור הלכות מעשיות ושיעור מוסר, ובזה יפעל שאכן תשובתו תהיה תשובה אמיתית לפני ה'.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרוני רחל וברק חן הי"ו ולכל בני משפחותיהם משפחת חן הי"ו ומשפחת גבאי הי"ו לרגל הולדת בנם בכורם ארבל יוסף הי"ו והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה, שלווה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לינון גריידי הי"ו ולשירה איבגי הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם – משפחות גריידי ואיבגי הי"ו.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכו לחופתכם בקרוב ותזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

סוגי הברכות של ברכת הריח

חז"ל תיקנו שיש לברך ברכת הנהנין על הרחת ריח טוב, וכדי שההודאה תהיה שלימה ומבוררת, תקנו לברך ברכה מיוחדת לכל סוג של ריח, ולמעשה יש חמש ברכות וכן פסק מרן להלכה בסימן רטז סעיף ב'.

א. על ריח טוב היוצא ממין עץ, מברכים: "בורא עצי בשמים".
ב. על ריח טוב היוצא מעשבים, מברכים: "בורא עשבי בשמים".
ג. על ריח טוב היוצא מפרי, מברכים: "הנותן ריח טוב בפירות".
ד. על ריח היוצא משמן אפרסמון וכדומה, מברכים: "בורא שמן ערב".
ה. על ריח טוב היוצא משאר דברים מברכים: "בורא מיני בשמים".
ו. ברכת "בורא מיני בשמים" היא ברכה כוללת על כל סוגי הבשמים, ולכן אדם שיש בפק לגבי סוג הריח הטוב שרוצה להריח, מברך עליו "בורא מיני בשמים".

ברכת עצי בשמים – מה נקרא עץ

המקור בתלמוד

השאלה המרכזית בהגדרה מה נחשב עץ לברכת "עצי בשמים" היא: האם ההגדרה היא כברכת "פרי העץ" או לא? בגמרא בברכות דף מג: מובאים שני סוגים של בשמים שמברכים עליהם "עצי בשמים". לבשמים אלו ענפים רכים, לכן הגמרא מביאה ראיה מהנביא, הקורא לפשתן שענפיו רכים "עץ": **"אמר רב גידל אמר רב: האי סמלק מברכין עלויה בורא עצי בשמים. אמר רב חננאל אמר רב: הני חלפי דימא (צמח בושם הגדל ליד הים) מברכין עלייהו בורא עצי בשמים. אמר מר זוטרא: מאי קראה? והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ (יהושע פרק ב' פסוק ו')".**

מפרש רש"י

סמלק - יסמין קורין לו בלשון ישמעאל, והוא מין עשב שיש בו שלש שורות של עלין זו למעלה מזו ושלשה עלין לכל שורה. חלפי דימא - בושם שקורין אשפי"ג, והוא שבולת נרד , ועשוי כעין גבעולי פשתן, דאשכחן גבעולין דאיקרי עץ.

רבינו יונה

רבינו יונה על הרי"ף במסכת ברכות דף לא: כתב סמלק או חלפי דימא שעצו רך, בכל זאת ברכתו "עצי בשמים" והוסיף שהוא צמח שנקרא בלע"ז רוזמרין, אולם מנוסח דבריו לא ברור איזה משניהם הוא רוזמרין.

חידושי הרשב"א

בחידושי הרשב"א מסכת ברכות דף מג. כתב שכל מיני בשמים שמוציאים את העלים מהגזע (מהעץ) ולא מהשורשים מברכים עליהם "בורא עצי בשמים", ונראה שלפי הגדרה זו שהגדרת הדברים שברכתם "בורא עצי בשמים" תואמת להגדרת הדברים שמברכים עליהם "בורא פרי העץ".

ספר אור זרוע

בספר אור זרוע חלק א' - הלכות סעודה סימן קעט' כתב שלא ברור לנו מהו הצמח הנקרא בתלמוד "חלפי דימא", אבל הכלל הוא – מה שבתחילת בריאתו מוציא עלים, מין ירק (וברכתו עשבי בשמים) וכל שתחילתו בריאתו מוציא עץ, אילן הוא (וברכתו עצי בשמים). נראה שלדעתו, הגדרת הדברים שברכתם "עצי בשמים" תואמת להגדרת הדברים שברכתם "פרי העץ".

שיטה מקובצת

בשיטה מקובצת על מסכת ברכות דף מג: חלק על האור זרוע והרשב"א בזה, ופירש שלעניין ברכת הבשמים בעץ נחשב צמח שגזעו קשה. לדעתו אין קשר בין הברכה "בורא פרי העץ" לברכה "בורא עצי בשמים" שיתכן שצמח שנברך עליו "עצי בשמים", ואילו היה יוצא מאותו צמח פירות ברכתם היא "בורא פרי האדמה". לדעתו הראיה מהפשתן היא שאפילו שהוא צמח חד עונתי, כיוון שגזעו קשה, נקרא עץ .

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ט' הלכה ו' פסק: **"השושנה וחלפי המים מברכין עליהן בורא עצי בשמים..."** ובפירוש רבי יוסף קאפח כתב שהגירסה הנכונה היא "חלפי הים" והוא מין קנים הגדלים בסביבת הים.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן רטז' סעיף ז' כתב מספר אפשרויות לזיהוי הסימלק, ולגבי חילפי דימא פסק שהוא שבולת נרד, שכפי הנראה מזוהה כצמח "לבנדר". **"סימלק וחילפי דימא, מברך בורא עצי בשמים, סימלק יש מפרשים רוסמארי"ן, ויש מפרשים יאסמי"ן; ויש מפרשים שהוא עשב שיש לו שלש שורות של עלין זו למעלה מזו ולכל שורה שלש עלין, וחילפי דימא, הוא שבולת נרד שקורין אישפי"ק".**

הגר"א

הגר"א בסימן רטז' סעיף ז', חולק על מה שכתב מרן הבית יוסף, לדעתו תלמידי רבינו יונה זיהו את "חלפי דימא" כרוזמרין ולא את ה"סימלק".

משנה ברורה

ממה שכתב במשנה ברורה סימן רטז' ס"ק לג' בביאור פסיקת מרן נראה שהבין שלדעתו הגדרת הדברים שברכתם "עצי בשמים" תואמת להגדרת הדברים שמברכים עליהם "בורא פרי העץ".

בן איש חי

גם מההגדרות של הבן איש חי בשנה ראשונה פרשת ואתחנן סעיף ה' נראה שלדעתו הגדרת הדברים שברכתם "בורא עצי בשמים" תואמת להגדרת הדברים שמברכים עליהם "בורא פרי העץ".

ביאור הלכה

בביאור הלכה סימן רטז בסעיף ג' ד"ה "מיני בשמים" הרחיב לדון בעניין זה וקבע שקשה להכריע בזה ולכן רק על בשמים שיש את כל סימני האילן מברכים עצי בשמים ואם לא, אז מספק יש לברך בורא מיני בשמים.

כף החיים

בספר כף החיים בסימן רטז' ס"ק יז' כתב את הדעה לפיה הגדרת הדברים שברכתם "בורא עצי בשמים" תואמת להגדרת הדברים שמברכים עליהם "בורא פרי העץ". ושכך כתב באורחת חיים בשם הירושלמי וכן כתב האבודרהם שכל שהוא עץ לענין בורא פרי העץ נחשב עץ לעניין בורא עצי בשמים, ונראה שלהלכה פוסק כדעה זו.

סיכום

חז"ל תיקנו שיש לברך ברכת הנהנין על הרחת ריח טוב, וכדי שההודאה תהיה שלימה ומבוררת, תקנו לברך ברכה מיוחדת לכל סוג של ריח, ותיקנו שעל ריח טוב היוצא ממין עץ, מברכים: "בורא עצי בשמים".
נחלקו הפוסקים הראשונים והאחרונים בשאלה מרכזית בהגדרה מה נחשב עץ לברכת "בורא עצי בשמים" והיא: האם מאפייני גדרי העצים שעל פירותיהם מברכים "בורא פרי העץ" הם גם המאפיינים לגבי מיני הבשמים עליהם יש לברך "בורא עצי בשמים", או שהמאפיינים שונים, ולכן יש עצים שעל פירותיהם נברך בורא פרי האדמה, אבל על ריחם נברך בורא עצי בשמים. להלכה נפסק שמאפייני הצמחים שברכתם "בורא עצי בשמים" תואמת להגדרת הדברים שמברכים עליהם "בורא פרי העץ" ולכן כל צמח שהוא עץ לעניין בורא פרי העץ נחשב עץ לעניין בורא עצי בשמים, ולכן צמח שהקלה שלו קשה ונשאר הקלח משנה לשנה ואין עליו יוצאים משורשיו אלא מגזעו, או מענפיו מברכים עליו ברכת "בורא עצי בשמים", וכל שהקלה שלו רך כירק או אפילו שהוא קשה אך אינו נשאר משנה לשנה הרי זה מין עשב, ומברכים עליו "בורא עשבי בשמים".
אמנם לגבי ההגדרה של הקלח כרך או קשה יש מחלוקת הפוסקים האחרונים – מה מידת הקושי המגדירה זאת כקשה או רך, לכן מי שמסופק לגבי צמח כלשהו אם הוא רך או קשה – יברך עליו "בורא מיני בשמים".

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולהמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה מזהיר משה את הנוויים בסוף "שירת האזינו"?

א. שלא יפגעו בבני ישראל. ב. שלא ינסו לקחת חלקים מארץ ישראל.

ג. שלא ינהגו באכזריות כלפי ישראל. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

2. מה הקשר בין לימוד תורה לגשמים?

א. אין בניהם קשר. ב. התורה מביאה חיים וצמיחה כפי העמל בה.

ג. התורה מברכת את הלומד אותה כראוי לו. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. על מה מצווה משה את בני ישראל בסוף הפרשה לפני מותו?

א. לשמוע ליהושע. ב. לקבור אותו בארץ ישראל.

ג. לחנך את הילדים לשמור תורה ומצוות. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

7. "וַיֹּאמֶר אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם..." (פרק לב') מי אמר למי?

א. ה' דיבר אל ליבו. ב. ה' אמר למלאכים.

ג. ה' אמר למשה רבנו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. למה הכוונה "...כאשר מת אהרון אחיך..." (פרק לב')?

א. מאותה סיבה שמת אהרון אחיך. ב. באותו מקום שמת אהרון אחיך.

ג. במיתה שמת אהרון אחיך וחמדתה אותה. ד. תשובות א' וב' נכונות.

5. "...בעצם היום הזה..." (פרק לב') היכן מוזכר עוד 'בעצם היום'?

א. בכניסת נח לתיבה. ב. ביציאת ישראל ממצרים.

ג. ביום מתן תורה. ד. תשובות א' וב' נכונות.

6. עַם נָבָל וְלֹא חָכָם..." (דברים פרק לב') למה הכוונה "עם נבל"?

א. לא מקיים מצוות בין אדם לחבירו. ב. שכח את הטוב שעשו לו.

ג. לא מקיים מצוות בין אדם למקום. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

8. "...ואני אקניאם בלא עם..." בידי איזה עם יתן אותם ה'?

א. בידי העם הרומאי. ב. בידי העם היווני.

ג. בידי העם הבבלי. ד. כל התשובות נכונות.

ברכות והודעות

לתושבי חשמונאים וכלל ישראל – במוצאי יום הכפורים – ברכה מסורתית - יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכו לשנים רבות נעימות וטובות, ותזכו לברכת חג סוכות לקיים "ושמחת בחגיך".

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941